

Nepřetržitost velení v soudobých operacích

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka J. D. Pombrika, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čis. 3/1976.

Nepřetržitost velení vojskům v soudobých operacích je jedním z hlavních požadavků, který bereme v úvahu při výstavbě a činnosti celého systému velení. Podstata tohoto požadavku tkví v tom, že používané síly a prostředky velení byly tak organizovány, aby vliv velení a štábů na průběh bojové činnosti byl spolehlivý a neustálý v jakékoli situaci, zejména za použití zbraní hromadného ničení a při hromadném využívání nejnovějších prostředků radioelektronického boje v operacích.

Zkušenosti z lokálních válek v Asii a na Blízkém východě potvrzují, že v podmínkách, kdy bojová činnost vojsk je dynamická a má rychlý průběh, i jen dočasně přerušené velení může mít za následek velké ztráty a nakonec může ohrožit i splnění bojového úkolu. Abychom se tomu vyhnuli, musíme všestranně počítat s objektivními faktory, které přímo nebo nepřímo ovlivňují jak nepřetržitou práci jednotlivých prvků systému velení, tak také jeho normální činnost v celku.

Cílem článku je rozebrat některé otázky, které se týkají možnosti dosažení nepřetržitosti velení vojskům v průběhu útočných operací. Jde o takové procesy velení, jako je sběr údajů o situaci, přijetí rozhodnutí, plánování a organizace bojové činnosti.

K narušení velení vojskům může dojít v důsledku:

— ztrát orgánů velení a vyřazení technických prostředků na místech velení;

— ztrát osob a techniky na pomocných spojovacích uzlech, i v zabezpečovacích jednotkách;

— rušení práce spojovacích prostředků.

Příčiny narušení nepřetržitosti velení nemusí být spojeny bezprostředně s působením nepřítele na orgány a prostředky velení. Často to bývá i následkem nedodržení zásad rozmístování a přemísťování míst velení a stanoveného režimu práce spojovacích prostředků, zejména rádiových. Narušení nepřetržitosti velení může být způsobeno i jeho nedostatečně přesnou organizací, nesladěností práce orgánů velení, jejich nízkou operativností a výkonností, nedostatečnou kontrolou plnění stanovených bojových úkolů a jejich zabezpečení u podřízených vojsk.

V závislosti na používaných nepřátelských silách a prostředcích, na době jejich působení na prvky systému velení, dále i na účinnosti přijatých opatření k zabezpečení nepřetržité práce, velení může být narušeno buď úplně, nebo částečně. Při stanovení stupně zničení míst velení musíme vycházet z toho, že jejich praceschopnost určujeme zejména množstvím nevyřazených hlavních funkcionářů a pracovníků nejdůležitějších oddělení nebo správ štábu, orgánů velení druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Zkušenosti Velké vlastenecké války potvrzují, že místa velení zcela ztrácejí svou schopnost velet vojskům tehdy, jsou-li vyřazeny velitelství a štáb, spojovací uzel a ztráty

ostatních orgánů a technických prostředků velení převyšují 70 %.

Narušení nepřetržitosti velení z důvodů, které nejsou způsobeny ztrátami osob a technických prostředků v důsledku působení nepřítele, můžeme charakterizovat jen jako částečné nebo dočasné. Jeho obnovení je určováno hlavně organizátorskou stránkou činnosti velitelů a štábů.

Podle názorů velení armád států NATO a zkušeností lokálních válek má pravděpodobný nepřítel k dispozici určité síly, prostředky a odpovídající způsoby činnosti působení na velení vojskům k narušení jeho nepřetržitosti. V rozpracovávaných plánech operací se předpokládá ničení nejdůležitějších prvků systému vojenského velení protivníka všemi druhy palebných prostředků, počínaje nejvyššími orgány a konče taktickým stupněm. Významnou úlohu v tomto směru má radioelektronický boj.

V celé řadě cvičení armád NATO, s cílem narušit nepřetržitost velení vojskům protivníka, kromě použití různých prostředků ničení a elektronického boje, byly prováděny úkoly k obsazení a ničení míst velení, velkých spojovacích uzlů a nejdůležitějších radioelektronických objektů silami aeromobilních vojsk, průzkumných diverzních odřadů a vzdušných výsadků. Pravděpodobný nepřítel má značné síly a prostředky, určené ke zjišťování prvků systému velení. K řešení tohoto úkolu v pásmu širokém 100 až 150 km, z počtů armádního sboru a části sil polní armády USA, současně může působit do 100 průzkumných letounů a vrtulníků vševojenského letectva, do 30 bezpilotních průzkumných letounů, do 250 rozvinutých stanovišť rádiového a radiotechnického průzkumu. Tyto prostředky a orgány průzkumu jsou schopny obsáhnout prvky systému velení protivníkovy strany do celé hloubky sestavy jeho vojsk.

Rušení nepřetržitosti velení v soudobých operacích může být tedy dosti častým jevem. Vojska mohou úspěšně plnit stanovené bojové úkoly jen v tom případě, budou-li velitelé a štáby všech stupňů neustále uskutečňovat opatření k odvrácení rušení nebo k rychlé obnově velení v případě, že se je podaří nepříteli narušit.

Na základě zobecnění zkušeností z práce orgánů velení na různých cvičeních můžeme jmenovat tyto nejučelnější způsoby řešení problému zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům:

— další zdokonalování metod práce orgánů velení;

— zlepšení organizace systému míst velení a spojení;

— komplexní uskutečnění opatření k ochraně systému velení proti zbráním kromadného ničení nepříteli;

— zabezpečení neustálé činnosti radioelektronických prostředků při jejich nepřátelském rušení;

— včasné rozpracování opatření k obnovení narušeného velení.

Při zdokonalování metod práce orgánů velení je účelné věnovat hlavní pozornost získání praktických návyků velitelů a důstojníků štábů k zabezpečení a uchopení iniciativy se zahájením bojové činnosti a k jejímu udržení v průběhu boje. To znamená, že musíme předejít nepříteli v přijetí a upřesnění rozhodnutí, v plánování bojové činnosti, v přepracování přijatých rozhodnutí i rozpracovaných plánů do života a zmařit zámysly nepříteli k narušení velení. Historické zkušenosti nás učí, že k zabezpečení nepřetržitosti velení a zmaření jeho rušení je velmi důležité předejít nepříteli nejen činností vojsk, ale také schopností předvídat vývoj bojové činnosti do velké hloubky a na delší dobu. Chceme-li zvýšit operativnost v práci orgánů velení s cílem předejít v činnosti, nesmíme zapomenout na kvalitativní stránku velení, jejíž zabezpečení je nemožné bez neustálého zdokonalování profesionálního mistrovství velitelů a štábů všech stupňů.

Velmi důležitá je snaha zkracovat dobu potřebnou k přijetí rozhodnutí. Velitel zpravidla určuje jen hlavní otázky organizace bojové činnosti v operaci, tj. zámysl, bojové úkoly a způsob součinnosti. Všechno, co se vztahuje k zabezpečení přijatého rozhodnutí, umožňuje-li to vzniklá situace, musí řešit štáb, náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Právě oni musí být hlavními pomocníky velitele v otázkách organizace velení a bojového použití vojsk v operaci v souladu s jeho přijatým rozhodnutím.

Dosažení nepřetržitosti velení v mnoha směrech závisí na organizaci informačního zabezpečení. Jedna z jeho zvláštností spočívá v tom, že proniká bez výjimky všemi procesy velení. Proto při organizaci informačního zabezpečení musíme určit přesný způsob sběru, zpracování a předávání všech druhů informací, tj. stanovit rozsah a obsah a pořadí podávání hlášení o situaci od podřízených nadřízenému štábu. Prakticky takového způsobu můžeme dosáhnout, bude-li určen stupeň důležitosti a podrobnosti hlášení o situaci, předávaných od podřízených nadřízenému. Toto se vztahuje i na osobní předávání zpráv

spojovacími prostředky. V tomto směru máme značné možnosti zvlášť při širokém využívání dříve rozpracovaných typizovaných forem bojových dokumentů.

Pro dosažení nepřetržitosti velení má značný význam nejen rychlost přijetí rozhodnutí, ale také jeho včasné upřesnění na základě vzniklé bojové situace. Propočty ukazují, že při soudobých tempech vývoje bojové činnosti může se rozhodnutí, které velitel přijal na celé období splnění bojového úkolu, rozvíjet, konkretizovat a upřesňovat jednou až dvakrát za 24 hodin. Při zásadní změně situace, kterou v průběhu přijetí rozhodnutí nebylo možné předvídat, může vzniknout potřeba přijmout úplně nového rozhodnutí ještě do skončení operace.

Nehledě na to, že bojové úkoly, určené podřízeným vojskům, budeme v průběhu operace nevyhnutelně konkretizovat a upřesňovat, v podstatě časté upřesňování nebo měnění rozhodnutí vzhledem k dosažení nepřetržitosti velení vojskům je ranější než žádoucí. Čím lépe bude zabezpečeno přijaté rozhodnutí do celé hloubky operace nejen z informačního, ale i propočtového hlediska, tím delší dobu nebude vyžadovat různé úpravy.

V zájmu dosažení nepřetržitosti velení je velmi důležité stanovit k přijetí odpovídajícího rozhodnutí množství a obsah nutných operačních propočtů na různých stupních velení. Přitom se široce používá strojová metodika určená smluvně ukažatelů relativně důležitých prvků a objektů operačně taktické strany uskupení vojsk nepřítele. Taková metodika umožňuje rychle a přesně stanovit cíle k ničení, propočty bojových možností svazků a útvarů různých druhů vojsk podle hlavních druhů jejich výzbroje, určit potřebné síly a prostředky k ničení typových objektů a prvků sestavy vojsk nepřítele, ale také připravovat rychlé propočty porovnání účinnosti splnění úkolů k ničení různými druhy bojových prostředků z hlediska jejich možností.

Ke zdůvodnění účelného rozdělení bojových úkolů jsou velmi potřebné propočty nejen kvantitativního, ale také kvalitativního poměru sil a prostředků stran. Výsledky těchto propočtů mohou být však reálné jen tehdy, budou-li vždy brány v úvahu možné ztráty stran.

Ke zpracování těchto propočtů jsou potřebné spolehlivé modely bojové činnosti různého rozsahu, které by umožňovaly

— prověřovat účinnost přijatého rozhodnutí a na jeho základě rozpracova-

ných plánů v různých variantách protipřipravení nepřítele,

— předvídat nepříznivou situaci, která by bránila rozvíjení nepřetržité bojové činnosti a proto včas se připravit k překonávání možných krizových momentů.

Není pochyb o tom, že všechno to s příznivě odráží v práci velitele a štábu k dosažení nepřetržitého velení.

V tomto směru musíme co nejvíce zjednodušovat rozpracování bojových dokumentů, ve kterých se odrážejí otázky plánování bojové činnosti vojsk. Určujeme-li množství a obsah plánovacích dokumentů, musíme vycházet z toho, že přednostně rozpracováváme ty dokumenty, bez nichž by podřízené stupně velení nemohly okamžitě zahájit organizaci bojové činnosti. V průběhu operace je účelné používat zrychlené metody plánování, při nichž všechny otázky využívání sil a prostředků rozpracovává osobně velitel, dále důstojníci štábu, náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk a služeb na pracovních mapách.

Při určování bojových úkolů vojskům musíme dodržovat zásadu přednostního doručení úkolů těm svazkům nebo svazům, které jako první zahájí jejich plnění, nebo které potřebují více času na přípravu ke splnění určeného bojového úkolu. K dosažení spolehlivého velení vojskům, která vedou nepřetržitou bojovou činnost do celé hloubky operace, je velmi důležité již v procesu její organizace zahájit plánovaná opatření všestranného zabezpečení. Jen v tomto případě můžeme počítat s tím, že všechny druhy bojového, speciálního a týlového zabezpečení budou včas předcházet pohotovosti vojsk ke splnění určených bojových úkolů.

K zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům je důležité **zlepšovat organizaci systému míst velení a spojení**. Vysoce manévrová a nepřetržitá bojová činnost, která se rozvíjí do šířky a hloubky, vyvolává nutnost mít v operačních svazcích různá místa velení, rozmístěná do hloubky. V těchto podmínkách je potřebné vytvářet místa, předurčená k velení svazků a svazům, která vedou bojovou činnost na samostatných směrech v odtržení od hlavních sil.

Nesmíme zapomínat ani na to, že systémem míst velení může úspěšně splnit úkoly zabezpečení nepřetržitosti velení jen v tom případě, budou-li všechna místa velení v dostatečném množství vybavena nejnovějšími spojeními prostředky a vysocí manévrovacími dopravními prostředky, odolnými proti zbraním hromadného ničení nepřítele.

Velký význam pro zabezpečení nepřetržitosti velení má účelné rozmístění prvků míst velení, ženijní vybudování a maskování jejich prostorů rozmístění a včasné jejich přemístění v průběhu bojové činnosti. Narušení velení můžeme předejít, zabezpečíme-li požadované rozptýlení sil a prostředků a nutné utajení a vytvoříme-li výhodné podmínky pro nepřetržitou práci v průběhu bojové činnosti.

Rozhodující vliv na dosažení nepřetržitosti velení v průběhu bojové činnosti má **včasná organizace přemístění míst velení**. Mohou se přemísťovat jako celek současně nebo po sledech. Nesmíme připustit, aby se současně přemísťovala všechna místa velení jednotlivých stupňů velení, nebo aby se značně vzdalovala od bojujících vojsk. Musí se přemísťovat maximálními rychlostmi po skocích. V těch případech, kdy se bojová činnost rozvíjí velmi rychle, je výhodné široce využívat dopravní vrtulníky a letouny k přepravě spojovacích prostředků a operačních skupin do nového prostoru.

Ke zkrácení času, potřebného na přemístění míst velení, je výhodné včas uskutečnit celou řadu opatření k jejich přípravě pro následující přemístění. Mezi nejdůležitější opatření patří:

- svinutí té části sil a prostředků, které se budou přemísťovat první, nebo která potřebují více času na přípravu k přemístění;
- vyslání rekognoskačních skupin do nového prostoru;
- určení místa každého vozidla v proudě;
- stanovení a včasné doručení signálu k zahájení přemístění.

Nepřetržitosti velení nemůžeme dosáhnout bez spolehlivého spojení, jehož organizaci nemůžeme posuzovat jen jako věc spojovacího náčelníka. Organizace spojení je součástí plánu operace, a proto musí být uskutečňována na základě rozhodnutí velitele, přesných a konkrétních pokynů náčelníka štábu. Ty by měly obsahovat složení uskupení vojsk v útoku, úkoly vojsk v průběhu plánované operace, předpokládané tempo útoku při plnění každého postupně plněného bojového úkolu, místo a dobu rozvinutí míst velení a směr přemístění velitelského stanoviště.

Organizujeme-li spolehlivé spojení, musíme mít na zřeteli, že k zabezpečení nepřetržitosti velení na každém stupni velení musíme vytvořit určitou zálohu spojovacích sil a prostředků, vždy připravenou k rychlému manévru a rozvinování

na nových směrech nebo k zesílení existujících směrů, dále také k obnovení možných ztrát v průběhu bojové činnosti vojsk v útoku. To znamená, že zájmy zabezpečení nepřetržitosti velení vyžadují od velitelů a štábů pružné a operativní řízení podřízených útvarů a používání různých způsobů organizace spojení, založených na komplexním využívání všech sil a prostředků.

Mezi **komplex opatření k ochraně systému velení proti ZHN**, z hlediska odvrácení možného narušení nepřetržitosti velení, má zvláštní význam prognostické hodnocení možných variant a následků použití nepřátelských zbraní hromadného ničení. Na významu nabývá také úloha opatření operačního maskování a dezinformace k oklamání nepřítele o určených úkolech vojskům v útoku a o utajení jejich úspěšně se rozvíjející činnosti na hlavním směru.

Důležité také je **zdokonalovat radioelektronické maskování práce vlastních radioelektronických prostředků**. Možnosti rušení velení s využitím prostředků radioelektronického boje jsou značné. Např. cílem svazků a svazů americké armády je rušením spolehlivě umlčet práci hlavních rádiových spojů taktických a operačních stupňů velení do celé hloubky operační sestavy vojsk v útoku.

Hlavní množství prostředků elektronického působení polní armády a armádního sboru USA je soustředěno ve vojscích prvního sledu a je bezprostředně v bojových sestavách divizí, brigád a dokonce praporů, které vedou bojovou činnost. Tato zvláštnost ve využívání těchto prostředků vyžaduje, aby při rozpracování opatření k odvrácení narušení velení velitelé velitelé a štáby všech stupňů předvídali nejen ochranu vlastních radioelektronických prostředků proti nepřátelskému rušení, ale také aktivní způsob boje, tj. vedení úderů všemi silami a prostředky na zjištěné prostředky elektronického působení nepřítele.

Přijímáme-li opatření k zabezpečení pevně a nepřetržitě práce radioelektronických prostředků v podmínkách předvídaného rušení nepřítele, musíme uvažovat i o možnosti vzniku vzájemného rušení při jejich hromadném využívání na místech velení.

Rozebraná opatření k odvrácení rušení velení v podmínkách jejich komplexního splnění budou napomáhat dosažení nepřetržitosti velení. Úplně však nemohou vyloučit případy rušení velení ze strany nepřítele. Proto orgány velení musí být ve stálé pohotovosti obnovit nerušené velení.

Obnovení narušeného velení vojskům k zabezpečení nepřetržitosti útoku v soubojích operacích je jedním z prvořadových a odpovědných úkolů, kladených na velitele a štáby v průběhu operace. Je důležitou součástí obnovení bojeschopnosti vojsk.

Při organizaci těchto prací soustřeďujeme hlavní úsilí na obnovení velení a v první řadě raketových útvarů, vojskům PVO a svazkům, které působí na hlavním směru. Opatření k obnovení narušeného velení je účelné uskutečňovat současně na všech velitelských stupních a především hlavních prvků systému velení. Přitom je nezbytné snažit se zachovat organizační strukturu vojsk a orgánů velení, a brát v úvahu konkrétní podmínky situace a reálné možnosti uskutečnění těchto opatření.

V závislosti na charakteru a rozsahu ztrát, které utrpěly orgány velení, nejúčinnějšími způsoby obnovení narušeného velení, které zabezpečují dosažení jeho nepřetržitosti ve složitých podmínkách situace (jak to potvrzují zkušenosti Velké vlastenecké války a rovněž lokálních válek posledních let), mohou být:

- soustředění bojeschopných sil a prostředků daného stupně na jednom místě velení a organizace práce na něm;

- předání velení na jedno z bojeschopných míst velení (záložní nebo týlové) v rámci stejného stupně velení;

- předání velení na velitelské stanoviště podřízeného stupně;

- vyčlenění operační skupiny z nadřízeného orgánu velení nebo využití záložních orgánů velení;

- organizace dočasného velení podřízeným vojskům nadřízeným orgánem přes jeden stupeň;

- změna podřízenosti svazků, jejichž místa velení byla zcela zničena, sousedním svazkům nebo svazům.

V krátkosti rozebereme podstatu hlavních způsobů.

Soustředění bojeschopných sil a prostředků na jednom místě velení můžeme uskutečňovat v tom případě, bude-li každé z existujících míst velení jednoho velitelského stupně v důsledku způsobených ztrát na osobách, spojovacích a dopravních prostředcích neschopné v plném rozsahu plnit stanovená funkce při zabezpečování nepřetržitosti velení vojskům. K obnovení narušené nepřetržitosti velení tímto způsobem je účelné soustředit bojeschopné jednotlivce a neposkozené prostředky velení na tom místě velení, které bude mít nejvyšší počet lidí.

Předání velení na jedno z bojeschopných míst velení můžeme použít v tom případě, uchovalo-li si při působení nepříteli na ten nebo onen stupeň velení praceschopnost jen jedno z dříve působících míst velení. Takové předání velení je spojeno s prudkým zvýšením nároků na práci osob a technických prostředků daného místa velení. V důsledku toho může být spolehlivost velení nižší a dosažení jeho nepřetržitosti bude dočasného charakteru. Zvláště zřejmé to bude v situaci, kdy velení vojskům přebírá týlové místo velení, jehož možnosti jsou v tomto směru omezené. Zejména, proto předání velení vojskům na týlové místo velení je vynuceným opatřením, které přijímáme jen ve výjimečných případech.

Při současném vyřazení všech míst velení daného stupně můžeme dosáhnout nepřetržitosti velení jeho předáním na **místo velení podřízených stupňů**. Avšak i v tomto případě můžeme stěží počítat s vysokou spolehlivostí velení v průběhu dlouhé doby bez včasného posílení místa velení podřízeného stupně silami a prostředky ze zálohy nadřízeného velitelského stupně.

Při narušení velení v důsledku současného vyřazení všech hlavních míst velení daného stupně jeho nepřetržitost můžeme zabezpečit **vyčleněním operační skupiny z nadřízeného orgánu velení**. Vznikne-li krizová situace v kterémkoli prostoru bojové činnosti a dojde ke ztrátě spojení s bojujícími vojsky, z nadřízeného štábu včas vyčleníme připravenou skupinu důstojníků se spojovacími a dopravními prostředky. Tato skupina vyjíždí [letí] do stanoveného prostoru činnosti vojsk, která ztratila své velení, a organizuje velení. V dalším může být operační skupina doplněna bojeschopnými silami a prostředky z částečně vyřazených míst velení nebo také částí sil a prostředků, vyčleněných z podřízených štábů. Na tomto základě operační skupina plně obnovuje narušené velení na daném stupni. Rychlého obnovení narušeného velení dosahujeme v tomto případě včasným určením složení operačních skupin, jejich přípravou a jejich usměrněním na konkrétní svazky nebo směry činnosti vojsk.

Účinným způsobem obnovení narušení velení a zabezpečení jeho nepřetržitosti je **vytvoření záložních orgánů velení na období bojové činnosti**. Tyto orgány s úplnými nebo omezenými počty jsou v podřízení nadřízeného velení a velení vojskům se nezúčastňují. Mohou být vytvářeny, jak tomu bylo ve Velké vlastenecké válce, ze zálohy přicházejících důstojníků a generálů

lů, nebo z nebojeschopných a k reorganizaci určených útvarů, svazků a svazů.

Organizace dočasného velení podřízeným vojskům nadřízeným orgánem přes jeden stupeň jako způsob obnovení narušeného velení byl široce využíván v období Velké vlastenecké války. Kladem tohoto způsobu je to, že nadřízený orgán velení má spojení s orgánem velení o stupeň nižším bezprostředně jemu podřízeným a předání velení bude probíhat bez jakýchkoli změn v systému spojení a bez uskutečnění organizačních opatření na místech velení. Současně musíme počítat s tím, že při použití tohoto způsobu se značně zvět-

ší množství informací ve spojitosti se zvýšením počtu svazků a útvarů, bezprostředně podřízených tomuto orgánu velení. Tohoto způsobu můžeme využívat v případě vyřazení míst velení jen v jednom podřízeném svazu nebo svazku, jehož směr činnosti je totožný se směrem přemísťování velitelského stanoviště nadřízeného orgánu velení. V těch případech, kdy všechny místa velení na určitém stupni velení budou zcela zničena a podřízená vojska utrpěla velké ztráty, nepřetržitost velení můžeme zabezpečit **změnou podřízenosti těchto vojsk sousedním svazkům nebo svazům.**

Závěrem chceme připomenout, že systémy velení vojskům v soudobých operacích jsou skutečnými „prostory sražení“, na kterých místa velení, spojovací uzly a spojovací směry jsou prvořadými objekty, které budou napadány jadernými údery, výsadky, průzkumnými diverzními skupinami a aëromobilními vojsky. Zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům v takových podmínkách vyžaduje od velitelů a štábů všech stupňů neustále uskutečňovat velký rozsah složitých organizačních a technických opatření, která směřují k odvrácení narušení velení. Současně s tím musíme být v neustálé pohotovosti ve složité situaci a v krátké době obnovit narušené velení a přitom zvolit takový způsob, který nejvíce odpovídá vzniklým podmínkám a reálným možnostem vojsk.

Tyto názory zdaleka nevyčerpávají všechny možné způsoby dosažení nepřetržitosti velení. Některé z nich mohou být diskusního charakteru, a proto je nutné dále a hluboko je studovat a prověřovat na cvičeních a nácvičích.